

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

Impuls Biodiversiteit gemeente Heerde

Landschapsbeheer Gelderland
Rosendael 2a
6891 DA Rozendaal
Contactpersoon: Nomi Havelaar en
Robert Keizer

I Inleiding

Door de ligging op de overgang van de Veluwe naar het dal van de IJssel, is gemeente Heerde rijk aan een gevarieerd landschap. Zowel behoud, ontwikkeling als beleving hiervan heeft gemeente Heerde hoog in het vaandel. De doelstelling in de Toekomstvisie Heerde 2025 onderstreept dit: zich te onderscheiden door de beleving van landschap, biodiversiteit, natuur en cultuurhistorie. Zo wil gemeente Heerde samen met bewoners op weg naar een “Natuurlijk Heerde, een bloeiende gemeente op de Veluwe”. Ook het feit dat gemeente Heerde het internationale keurmerk “Cittaslow” draagt, geeft aan dat gemeente Heerde hoog inzet als het gaat om kwaliteit van leefomgeving, landschap en milieu, biodiversiteit als belangrijk onderdeel daarvan. De landschappelijke inpassing van erven in het buitengebied en de ontwikkeling van vijf klompenpaden - voor en door bewoners- dragen positief bij aan deze doelstellingen.

Lokale vrijwilligersgroepen uit gemeente Heerde geven aan dat meer aandacht voor biodiversiteit in gemeente Heerde gewenst is. Zowel vanuit de imkerij en de lokale KNNV afdeling heeft Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG) dit signaal ontvangen.

In overleg met gemeente Heerde en enkele lokale organisaties is een programma opgesteld – Impuls Biodiversiteit Heerde- om de biodiversiteit in gemeente Heerde te versterken. Bewoners spelen een centrale rol binnen dit programma: ofwel als particuliere grondeigenaar ofwel als (toekomstige) vrijwilliger.

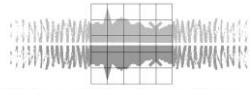
Bij het opstellen van dit programma is rekening gehouden met de mogelijkheid voor financiering vanuit de Provinciale Landschapsregeling.

II Probleemstelling

Biodiversiteit staat mondiaal onder grote druk. Ook in Nederland gaat het niet goed met allerlei diersoorten: amfibieën, vogels, kleine zoogdieren en allerlei insecten nemen in aantal af. Voor wilde bijen in Nederland geldt dat van de circa 360 soorten er ruim 50% door uitsterven wordt bedreigd. Dit komt o.a. doordat bloemrijk grasland – belangrijk voor voedsel en nestgelegenheid - sinds de 19e eeuw drastisch is afgenomen. Het feit dat wilde bijen niet ver kunnen vliegen maakt deze soorten kwetsbaar.

Het probleem voor wilde bijen is vooral het gebrek aan voedsel en onderdak. Honingbijen kunnen verder vliegen, zij hebben vooral last van te weinig voedsel, ziekten en verzwakking door gewasbeschermingsmiddelen.

Ook voor veel andere diersoorten geldt dat achteruitgang samenhangt met bedreiging van het leefgebied. Toename van grootschalige monocultuur in het landelijk gebied is hier mede debet aan. Door de grootschalige intensieve landbouw zijn percelen veel groter geworden en is het landschap eenvormig ingericht. Daarmee zijn kleine landschapselementen zoals hoogstamboomgaarden, houtsingels, hagen en ‘rommelhoekjes’ grotendeels verdwenen. In het verleden vormden landbouwgronden, bermen en dijken bloeiende linten in het landschap met royaal aanbod van voedsel

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

en nestgelegenheid. Door toename van efficiëntie in het beheer is dit bloeiende karakter echter grotendeels verdwenen. Hierdoor zijn (wilde) bijen, vlinders en andere bestuivers steeds meer aangewezen op bloeiende planten in tuinen en op erven binnen de bebouwde kom als toevluchtsoord. Het is van belang dat deze toevluchtsoorden behouden blijven en verder worden ontwikkeld. Op die manier valt te voorkomen dat veel diersoorten geheel verdwijnen. Van belang is dat naast deze toevluchtsoorden, ook bloeiende lijnvormige elementen (bijvoorbeeld wegbermen) terugkomen zodat een dicht netwerk ontstaat met voedsel en nestgelegenheid voor bestuivers en andere dieren. Op die manier kan biodiversiteit duurzaam worden hersteld.

III Doel

Doel van het programma Impuls Biodiversiteit Heerde:
Samen met bewoners, gemeente, bedrijven en lokale organisaties bouwen aan een bloeiend landschappelijk netwerk met aantrekkingskracht voor allerlei dieren (waaronder wilde bijen, vlinders, zangvogels en steenuilen) en recreanten.

IV Inhoud van het biodiversiteitsprogramma

Impuls Biodiversiteit Heerde bestaat uit verschillende onderdelen waarbij samenwerking wordt gezocht met bewoners, gemeente, bedrijven en lokale 'groene' organisaties.

1 Bloeiend Bijenlandschap

Het project is gericht op wat bewoners zelf kunnen doen tegen de achteruitgang van wilde bijen (en andere bestuivers). Het gaat hierbij zowel om het verhogen van voedselaanbod als nestgelegenheid. Daarnaast zal in worden gegaan op de biologische bestrijding van eikenprocessierupsen dmv ecologisch bermbeheer en ophangen nestkasten. Dit project bestaat uit de volgende onderdelen:

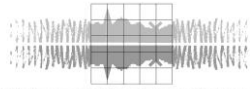
- Bevorderen biodiversiteit bij bewoners: informatieavond
- Inzaaiactie
- Workshop insectenhotels maken

Bevorderen biodiversiteit bij bewoners: informatieavond

Het programma van deze avond wordt bekendgemaakt via lokale kranten en de website van de gemeente en bestaat uit een inhoudelijk verhaal over wilde bijen, vlinders en andere dieren uit het cultuurlandschap. Aanwezigen krijgen allerlei tips om zelf toe te passen in de eigen tuin of op en om het eigen erf.

Zaaiactie

Tijdens de informatieavond kunnen geïnteresseerde grondeigenaren zich aanmelden voor zaigoed met bloemen voor wilde bijen, vlinders en andere insecten. Bij de samenstelling van het mengsel wordt rekening gehouden met soorten wilde bijen

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

waarvoor gemeente Heerde een speciale verantwoordelijkheid heeft. Het betreft de volgende wilde bijensoorten: Heidezandbij, Bosbesbij, Roodbukje, Wormkruidbij, Duinzijdebij, Heizijdebij, Pluimvoetbij en Resedamaskerbij (zie verdere omschrijving in bijlage I). Naturalis heeft dit onderzoek uitgevoerd en de resultaten beschikbaar gesteld vanuit het landelijke project Nederland Zoemt, gefinancierd door de Nationale Postcode Loterij.

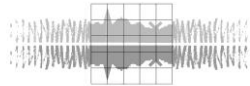
Na de informatieavond kunnen geïnteresseerden zich aanmelden via de website van SLG. Deelname is mogelijk vanaf 50 m² beschikbare grond. De eigenaar dient de grond zelf te bewerken en zelf te zorgen voor het inzaaien. Eigenaren ontvangen hiervoor via email een instructie. Desgewenst kan hierbij hulp worden gevraagd van de VIJZ (op eigen initiatief en tegen betaling, dit is geen onderdeel van dit project).

Workshop insectenhôtels maken

In samenwerking met nader te bepalen lokale groene organisatie(s) zoals bijvoorbeeld de imkerij of het KNNV wordt een workshop gegeven om zelf een insectenhotel te maken met hout, leem en riet. Op die manier kunnen bewoners bijdragen aan nestgelegenheid voor solitaire bijen op hun grond. Er is ruimte voor maximaal 20 deelnemers.

Impressie van eerdere workshop bijenhôtels maken: leuk om te doen!

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

2 **Cursus biodiversiteit op en om het erf**

De cursus bestaat uit een theorieavond en een inspiratieochtend. Tijdens deze cursus krijgen deelnemers ideeën aangereikt om de biodiversiteit op eigen grond (tuin, erf, grotere percelen) te verhogen. De inspiratieochtend wordt georganiseerd op een aansprekende locatie. Na een veldexcursie maken cursisten zelf een eigen 'biodiversiteitsscan' en leren op die manier hoe zij een biotoop kunnen creëren voor de volgende diergroepen: amfibieën, reptielen, libellen, zangvogels, roofvogels, weidevogel, wilde bijen en vlinders.

De inspiratieochtend wordt aangekondigd tijdens de informatieavond over biodiversiteit (beschreven onder 1) met aanvullend een persbericht dat ook op de gemeentelijke website kan worden geplaatst. Desgewenst kan gemeente Heerde het persbericht doorsturen naar de vele actieve 'groengroepen'. Aanmelding gaat via de website van SLG. Om praktische redenen kunnen maximaal 20 mensen meedoen met deze cursus.

3 **Opstellen en uitvoeren van 24 biodiversiteitsplannen**

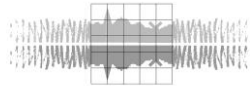
Het project wordt aangekondigd tijdens de eerder genoemde informatieavond over biodiversiteit met aanvullend een persbericht. Geïnteresseerde grondeigenaren in het buitengebied van gemeente Heerde kunnen zich aanmelden voor een biodiversiteitsplan voor hun erven en omliggende percelen. Deelnemers maken zelf een 'biodiversiteitsscan', deze wordt van tevoren toegestuurd. Een adviseur van SLG zal bij deze grondeigenaren langsgaan en aan de hand van een veldbezoek en de ingevulde biodiversiteitsscan in overleg met de eigenaar een uitvoeringsplan opstellen gericht op aanplant van streekeigen bomen en struiken en het inzaaien van meerjarige inheemse (bijen)bloemen. Het assortiment wordt afgestemd op een groot voedselaanbod aan bestuivers gedurende het gehele groeiseizoen (een lange bloeihoog). Bij het opstellen van het plan houdt de adviseur van SLG ook rekening met natuurlijke nestgelegenheden voor o.a. wilde bijen waar mogelijk.

Eigenaren krijgen zaaigoed en plantmateriaal tegen een aantrekkelijke eigen bijdrage. De beplanting en het zaaigoed worden aan hen geleverd tijdens een feestelijke uitdeeldag waarbij de eigenaar zelf dient te zorgen voor de bewerking van de grond, aanplant, inzaaien en beheer. SLG levert hiervoor instructie aan. Hierbij kan tegen betaling de hulp van een lokale partij (bijvoorbeeld VIJZ) worden ingeschakeld. Dit dient de betreffende eigenaar zelf te regelen en te betalen.

4 **Aanleg bijenoases**

In gemeente Heerde zullen vijf robuuste "bijenoases" worden gerealiseerd. Voorbeelden van mogelijke locaties: overhoeken aan de randen van dorpen (leuk als het perceel langs een klompenpad ligt!) of een deel van een landgoed. Oude, grotere boomgaarden met een gevarieerd assortiment en brede zonbeschenen randen vormen een geschikte uitgangssituatie om een bijenoase van te maken.

Werving van locaties voor oases gebeurt gaandeweg de uitvoering van het gehele programma. Tijdens de informatieavond wordt de mogelijkheid genoemd om zich hiervoor aan te melden. De lokale afdeling van de KNNV wordt uitgenodigd om mee

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

te denken over geschikte locaties. Ook tijdens de inspiratiedag voor klompenpaden-vrijwilligers (verderop in dit programma beschreven) is hier aandacht voor. Gemeente Heerde denkt actief mee over geschikte locaties. Mocht de aanmelding traag verlopen dan vindt werving plaats door middel van een persbericht.

Bij het opstellen van het plan houdt de adviseur van SLG ook hier rekening met een lange periode van voedselaanbod (een lange bloeiboog) en natuurlijke nestgelegenheden voor o.a. wilde bijen waar mogelijk. Er is hierbij aandacht voor de soorten wilde bijen waar gemeente Heerde landelijk gezien speciale verantwoordelijkheid voor heeft (zie bijlage I). Het plan bevat eveneens richtlijnen ten aanzien van het toekomstige ecologische beheer.

Aanplant kan gecombineerd worden de jaarlijkse boomfeestdag.

Richtlijn uitvoering realisatie bijenoase:

- 0,5 ha groot
- 1000 m² grond waarop kruidenrijk maaisel elders uit de gemeente wordt opgebracht of waar ingezaaid wordt (afhankelijk van de locatie)
- 1000 m² aanplant bosplantsoen
- Aanplant boomgaard van 15 hoogstamfruitbomen
- Realisatie van een insectenhotel

5 Inspiratiedag biodiversiteit langs klompenpaden

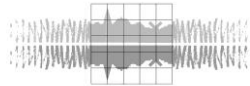
Gemeente Heerde opent in 2018 haar vijfde klompenpad. Voorstel is om de lokale klompenpaden-vrijwilligers te inspireren om zich in te zetten voor meer biodiversiteit langs de klompenpaden. Bijvoorbeeld door grondeigenaren te wijzen op de plant- en zaaiacties die mogelijk zijn vanuit dit biodiversiteits-programma. Ook kunnen deze vrijwilligers bij- en vlindervriendelijk beheer in de praktijk brengen als zij de benodigde kennis en ervaring hebben. Hiertoe zal een 'inspiratiedag biodiversiteit langs klompenpaden' worden georganiseerd. Naast theorie (gericht op wilde bijen, vlinders en beheer) is er aandacht voor de praktijk: vrijwilligers nemen zelf de zeis ter hand en doen onder begeleiding ervaring op. Het sinusbeheer –ontwikkeld door de Vlinderstichting- vormt een rode draad tijdens deze dag.

De klompenpaden-vrijwilligers kunnen op zoek gaan naar geschikte locaties voor de bijenoases (zie hieronder).

Smaakt het zeisen naar meer? Dan kunnen vrijwilligers op eigen initiatief deelnemen aan zeistrainingen die SLG ieder jaar verzorgt.

6 Evenement 'Samen op de bres voor biodiversiteit'

Door middel van dit programma gaan bewoners, bedrijven, lokale partijen en de gemeente samen aan de slag om de biodiversiteit in Heerde te versterken. Gaandeweg het programma is het goed om terug- en vooruit te blikken: wat is bereikt om samen te vieren? Wat staat er op stapel en welke ambitie ligt er voor de langere termijn? Een biodiversiteits-evenement biedt hiertoe een geschikte mogelijkheid. Invulling van het programma gebeurt in samenspraak met de gemeente, de biodiversiteitswerkgroep, andere lokale partijen en SLG. SLG verzorgt de organisatie en communicatie.

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

7 **Cursus ecologisch beheer**

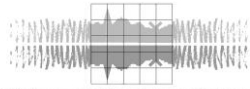
Onlangs is een 'bermbeheerplan' opgesteld door John Koezen in samenwerking met de lokale afdeling van de KNNV. Dit bermbeheerplan bestrijkt het oostelijke deel van gemeente Heerde. Voor het westelijke deel is een bermbeheerplan opgesteld door studenten van de opleiding Van Hall Larenstein.

Als vervolg op deze bermbeheerplannen wil gemeente Heerde zowel haar buitenmedewerkers (voorlieden en chauffeurs) als particuliere buitengebied bewoners en agrariërs een cursus ecologisch beheer aanbieden. Doel hierbij is om (een deel van) de bermen van gemeente Heerde en aanliggende gronden van particuliere eigenaars een hogere ecologische waarde te geven. Daarbij is aandacht voor het tot bloei laten komen van wilde planten. Een grotere bloem-rijkdom draagt bij aan het voedselaanbod voor wilde bijen, honingbijen, zweefvliegen en vlinders. Met adequaat beheer kan tevens de natuurlijke nestgelegenheid voor deze dieren worden vergroot. Door een deel van de planten zaad te laten zetten, is er ook voedselaanbod voor tal van vogels.

De driedaagse cursus kan worden verzorgd door John Koezen in samenwerking met SLG. Tijdens deze cursus komt ook de relatie met wilde bijen aan bod, met aandacht voor de wilde bijen soorten waar gemeente Heerde speciale verantwoordelijkheid voor heeft. Dit onderdeel kan SLG verzorgen, in afstemming met John Koezen.

V **Samenwerkingspartners**

- Gemeente Heerde
- VIJZ
- John Koezen
- Lokale groene organisaties zoals KNNV en imkerij
- STONE
- Heem (zaadleverancier)/ De Cruidthoeck

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

VI Begroting

Kostenbegroting Regels Subsidieverstrekking Landschap en biodiversiteit gemeente Heerde												
nr.	planning	Projectnaam	Begroting van de kosten			Dekking van de kosten		Prestaties	Artikel	Aantal	Norm*	Kosten
			Totale kosten	subsidieerbare kosten	Particulier/derden	Gemeente	Provincie					
A	2020-2024	Biodiversiteitsimpuls Heerde										
		1) Bloeidend bijlandschap 75% met aandacht natuurlijke bestrijding eikenprocessierups	€ 10.817,00	€ 10.817,00	€ -	€ 2.704,25	€ 8.112,75	Organisatie en communicatie	2.1.g	1	€ 5.373,00	€ 5.373,00
								Inhuur edeln	2.1.g	1	€ 500,00	€ 500,00
								Zaaigoed en materiaal	2.1.g	1	€ 3.000,00	€ 3.000,00
								Gewen workshop	2.1.g	1	€ 1.194,00	€ 1.194,00
								Zaalhuur	2.1.g	1	€ 750,00	€ 750,00
			€ 10.817,00	€ 10.817,00	€ -	€ 2.704,25	€ 8.112,75	subtotaal 1				€ 10.817,00
		2) Cursus biodiversiteit op het erf	€ 2.940,00	€ 2.940,00		€ 735,00	€ 2.205,00	cursus biodiversiteit	2.1.g	1	€ 2.340,00	€ 2.340,00
								materiaal	2.1.g	1	€ 300,00	€ 300,00
								zaalhuur, versnaperingen	2.1.g	1	€ 300,00	€ 300,00
			€ 2.940,00	€ 2.940,00		€ 735,00	€ 2.205,00	subtotaal 2				€ 2.940,00
		3) Participatief opstellen en uitvoeren biodiversiteitsplannen	€ 31.910,00	€ 31.910,00	€ 4.786,50	€ 3.191,00	€ 23.932,50	infoavond, organisatie, communicatie	2.1.g	1	€ 3.980,00	€ 3.980,00
								participatieve uitbeleidag incl versnapering en zaalhuur	2.1.g	1	€ 2.932,00	€ 2.932,00
								part. Opstellen 24 plannen	2.1.g	24	€ 489,00	€ 11.736,00
								plantmateriaal en zaaigoed incl levering	2.1.g	1	€ 13.262,00	€ 13.262,00
			€ 31.910,00	€ 31.910,00	€ 4.786,50	€ 3.191,00	€ 23.932,50	subtotaal 3				€ 31.910,00
		4) Aanleg bijenossen 5 st (75%)	€ 32.713,00	€ 32.713,00	€ 2.500,00	€ 5.678,25	€ 24.534,75	Organisatie en communicatie	2.1.g	1	€ 2.388,00	€ 2.388,00
								Opstellen 5 inrichtingsplannen	2.1.g	5	€ 815,00	€ 4.075,00
								Bestellen en aanplant bosplantoen	2.1.g	1	€ 8.750,00	€ 8.750,00
								Plaggen en inzaaien 50 are	2.1.g	50	€ 250,00	€ 12.500,00
								Bijenhotel materiaal	2.1.g	5	€ 1.000,00	€ 5.000,00
			€ 32.713,00	€ 32.713,00	€ 2.500,00	€ 5.678,25	€ 24.534,75	subtotaal 4				€ 32.713,00
		5) Inspiratedag biodiversiteit klompenadrijwilligers	€ 2.538,00	€ 2.538,00		€ 634,50	€ 1.903,50	Inspiratedag incl voorbereiding	2.1.g	1	€ 2.388,00	€ 2.388,00
								zaalhuur, koffie etc	2.1.g	1	€ 150,00	€ 150,00
			€ 2.538,00	€ 2.538,00	€ -	€ 634,50	€ 1.903,50	subtotaal 5				€ 2.538,00
		6) Evenement "Samen op de bres voor biodiversiteit"	€ 11.150,00	€ 11.150,00		€ 2.787,50	€ 8.362,50	Organisatie en communicatie	2.1.g	1	€ 7.950,00	€ 7.950,00
								aankleding, standhuur etc	2.1.g	1	€ 1.200,00	€ 1.200,00
								Inhuur Bijentheater	2.1.g	1	€ 1.000,00	€ 1.000,00
								zaalhuur, versnaperingen	2.1.g	1	€ 1.000,00	€ 1.000,00
			€ 11.150,00	€ 11.150,00	€ -	€ 2.787,50	€ 8.362,50	subtotaal 6				€ 11.150,00
		7) Cursus ecologisch beheer parù beheerders	€ 5.920,00	€ 5.920,00		€ 1.480,00	€ 4.440,00	organisatie, communicatie/werving, lokale afstemming	2.1.g	1	€ 1.592,00	€ 1.592,00
								Inhuur externe deskundige	2.1.g	1	€ 1.790,00	€ 1.790,00
								cursusdagdelen (1 theorie, 2 praktijk)	2.1.g	3	€ 796,00	€ 2.388,00
								zaalhuur, koffie, versnaperingen	2.1.g	1	€ 150,00	€ 150,00
			€ 5.920,00	€ 5.920,00	€ -	€ 1.480,00	€ 4.440,00	subtotaal 7				€ 5.920,00
TOTAAL			€ 97.988,00	€ 97.988,00	€ 7.286,50	€ 17.210,50	€ 73.491,00					€ 97.988,00

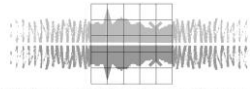
VII Ondertekening

Indien u akkoord bent met dit voorstel, wil ik u vragen om beide exemplaren van dit voorstel te ondertekenen en één exemplaar te retourneren.

Datum:		
Uw kenmerk:		
Gemeente:		Stichting Landschapsbeheer Gelderland
Naam ondertekenaar:		Arjan Vriend
Functie ondertekenaar:		Directeur-bestuurder
Handtekening:		

Algemene Voorwaarden Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG) Versie November 2019

1. De geldigheid van dit voorstel is drie maanden.
2. SLG brengt geen BTW in rekening over door haarzelf geleverde uren. SLG belast de BTW, die derden bij SLG in rekening brengen wel door aan de opdrachtgever, aangezien SLG de bij haar in rekening gebrachte BTW niet kan verrekenen.
3. Reiskosten zijn opgenomen in de uurtarieven, tenzij expliciet anders vermeld in het voorstel.
4. Onmiddellijk na opdrachtverlening zal SLG een voorschotfactuur sturen voor 50% van het geoffreerde bedrag. Vervolgens zal er na afloop van de verrichte werkzaamheden een eindafrekening plaatsvinden met betrekking tot de daadwerkelijk gemaakte kosten.
5. Mocht een project om moverende redenen door opdrachtgever of opdrachtnemer eerder gestaakt worden, dan worden de tot dan toe daadwerkelijk gemaakte kosten, alsmede de kosten van reeds aangegane verplichtingen aan derden, in rekening gebracht bij de opdrachtgever.
6. Processen met burgers en bewoners/grondeigenaren zijn complex en deelname door hen aan door SLG geïnitieerde uitvoeringsprojecten is niet afdwingbaar. SLG zet zich dan ook in voor het verrichten van de juiste inspanningen en SLG verplicht zich niet tot het leveren van het resultaat, dat bij uitstek door de deelname van burgers en bewoners/grondeigenaren tot stand komt.
7. SLG kan niet verantwoordelijk worden gesteld voor het niet kunnen realiseren van het door SLG opgestelde inrichtingsplan wegens het niet verkrijgen door de bewoner/grondeigenaar van de hiertoe noodzakelijke vergunningen of het voldoen aan bepaalde regelingen.
8. SLG faciliteert vrijwilligersgroepen die een bijdrage leveren aan de ontwikkeling, instandhouding en beheer van het landschap met kennis, kunde en gereedschap. De ondersteuning is erop gericht om, in afstemming met andere belanghebbenden, de vrijwilligersinzet te bestendigen en succesvol te laten verlopen en deze ondersteuning wordt door SLG verzorgd zolang de provincie Gelderland en/of andere partijen dit SLG financieel mogelijk maken en binnen de kaders die de provincie Gelderland en/of andere partijen hieraan stellen.

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

Meerwerk

9. Eventueel meerwerk wordt tijdig kenbaar gemaakt en alleen uitgevoerd nadat de opdrachtgever daarvoor vooraf schriftelijk toestemming heeft gegeven.

Rol opdrachtgever

10. De opdrachtgever draagt zorg voor het eventueel benodigde kaartmateriaal en kadastrale gegevens.

De opdrachtgever is verantwoordelijk en draagt zorg voor eventuele subsidieaanvragen en alle benodigde relevante vergunningen en informatie. Denk hierbij aan bijvoorbeeld gemeentelijke omgevingsvergunningen, zoals aanlegvergunningen en kapvergunningen, maar ook aan vergunningen van het Waterschap, beperkingen uit hoofde van bacterievuurregelingen, ontheffingen Natuurbeschermingswet